

KÜLTÜRÜMÜZDE KARDEŞ VELİLER İNANCI

-Sivas- Örneği-

Dr. Doğan KAYA

Horasan ve Semerkant, XI. ve XII. yüzyılda, Türk dünyasının iki önemli kenti hüviyetindeydi. Horasan, ilim ve sanatın, Semerkant da kültürün ve ticaretin merkezi idi. Bu iki merkez söz konusu edildiğinde akla ilk gelen isim Ahmet Yesevi (? - 1166)'dir. Yesevi Ocağından yetişmiş *Horasan erenleri / dervişler* ayaklarında çarık, sırtlarında aba, bellerinde keşkül akın akın Asya'ya, Mezopotamya'ya, Anadolu'ya ve Rumeli'ne yayılmışlar, buldukları yerde halkın gönüllerini fethederek oranın Türkleşmesini ve İslâmlaşmasını sağlamışlardır. Anadolu Abdalları, Anadolu Gazileri, Anadolu Ahileri ve Bacıları olarak bilinen dört zümre, gerçekten de Anadolu'nun inşasında önemli işler başarmış, inanç yönünden sağlam temeller atmışlardır. Sayılamayacak derecede mevcudu olan bu zatlara ait gerek Anadolu'da ve gerekse Rumeli'de bugün yüzlerce yatır vardır.

Manevî üstünlüklere sahip ulu zatlar, vefat ettikten sonra da halkın üzerinde etkili olmuş; etkilerini yüzyıllar boyunca toplum üzerinde göstermişlerdir. Yattıkları türbeler / yatırlar halk tarafından *abdâl, eren, evliya, gazi, baba, dede, pir, seyyid, veli, şeyh, âlim, zâhit, ziyaret, şehit* ve gibi kelimelerle adlandırmıştır.

Bu zatların halkın gönlüne taht kurmalarında, onların hayattayken gösterdikleri birtakım olağanüstülüklerin yani kerametlerin rolü büyüktür. Ne var ki hepsinin keramet sahibi olduğunu söylememiz mümkün değildir. Nitekim Sivas'ta yatmakta olan zatlar sadece bir din adamı, bir mutasavvıf değil bunların dışında bey, paşa, kadı, âlim, şair yahut sıradan insanlar da olabilmektedir. VII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar muhtelif yüzyıllarda yaşamış olan bu kişilerin şöhreti, insani yaşayışı veya talihsiz hayatı onların sevilmelerinde önemli rol oynamıştır. Bir kısmı hakkında bilgi bulunmamakla beraber halk onun yattığı yeri kutsal, içinde yatanı aziz ve mübarek bilmiş, hakkında menkıbeler vücuda getirmiştir.

Türk-İslâm âleminde veli kabirleri veya makamları, halkın daima saygı duyduğu, ziyaret ettiği, orada bulunan zatın ruhaniyetinden istifade ettiği yerler olmuştur. İnsanlar, yatırları yalnız hacet ve dileklerinin Allah tarafından kabul edilmesi için değil, aynı zamanda çeşitli hastalıklardan kurtulmak maksadıyla da ziyaret ederler.

Ancak şurası da var ki önceki yüzyıllara oranla günümüzde, tekkelerde yapılan bu ameliyeler pek azalmıştır. Buna rağmen yatırların toplum üzerindeki etkileri hâlâ sürmektedir. Halkın, gerek şehir merkezinde gerekse -pek çok beldede olduğu gibi- yüksekçe bir tepede mekân tutmuş olan mübarek şahıslar bir bakıma bulunduğu yörenin manevi bekçileridir; insanları tabii afetlerden, salgın hastalıklardan korurlar. Bir kısım ziyaret yerleri de halk hekimliğinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Özellikle ruh ve sinir hastaları buralarda tedavi edilmeye çalışılır. Strese dayalı kısırlıkla çocuksuz kadınların yine yatırlar sayesinde çocuk sahibi oldukları görülmüştür.

Ziyaret yerlerine yapılan toplu törenlerle köylülerin birbiriyle kaynaşmasını sağlar.

Ziyaret yerleri bir milletin sözlü edebiyatına da tesir eder. Buralarla ilgili yüzlerce menkıbe ve efsane ortaya çıkmıştır. Ziyaretler bu yönüyle bir milletin kültürel kimliğinin önemli bir parçasını oluşturur.

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında hiç şüphesiz 12. ve 13. asırlarda Horasan'dan Anadolu'ya gelen Horasan erenlerinin büyük payı olmuştur. Çünkü Anadolu sadece fethedilmemiş aynı zamanda vatanlaştırılmıştır. Anadolu halkı burayı kendilerine vatan olarak bırakan insanları ebedileştirmek yaşadıkları hayatı onlarla paylaşmak istemiş, bir yandan bölgedeki ağaç, kaya, vb. unsurlar kutsallaştırılarak taşı ve toprağı ile vatanı değerli kılmaya yoluna giderken, diğer yandan bu vatanın asıl sahipleri olarak düşünülen ve bir çağı yüce dağ başında mekân tutmuş kişiler olarak

tahayyül ettiğiniz bu alperenlere birer mekân tahsis etmiş, bu yerleri de ziyaret ederek onlara karşı vefa borcunu yerine getirmeye çalışmıştır.

Peygamberimizin “Kim benim velimi, eliyle, diliyle zarara uğrattırsa, bana savaş açmış gibi olur”. şeklinde bir hadisi olduğu rivayet edilir. Veli kişiler, Allah dostudur ve Allah tarafından korunurlar.

Türbeleri *ziyaret etme*, pek çok sebebe dayanır. Başta hastalar götürülmekle beraber, bahtının açılmasından başarılı olmayı murat edenlere kadar nice insanın gittiği yerlerdir. Ziyaretten olumlu sonuç alanlar, aynı istek veya rahatsızlıkta olanlara burayı şiddetle tavsiye ederler. Türbe ziyaretleri birtakım uygulamaları da beraberinde getirir. Samimiyetle okunan dua veya sureler yeterli değildir. Temeli Şamanizm inancına kadar giden ve doğrudan taş, su ve ağaç kültüyle ilgili bazı pratiklerin yapıldığı da bir gerçektir.

İnsanlarımız ziyarete bağlı olarak birtakım *kült*lere bağlılığını da tezahür ettirirler. (Kült, kutsal nitelikli bir olgu etrafında teşekkül eden inanç, adet, saygı veya tapınmaya verilen addır. Türk halk kültüründe *atalar, gök tanrı, yer-su* (dağ, ağaç, su), *ateş / ocak, hayvan, ölüm ve ölümler* kültüründen söz edilebilir.¹

Malum olduğu gibi peygamberlerin gösterdikleri olağanüstülüklerle *mucize*, Allah'ın salih kullarının gösterdikleri olağanüstülüklerle de *keramet* denir. Keramet gösterme özelliği, veli zatlara Allah tarafından verilmiş bir lütuftur. Tasavvufta, kerametın gizlenmesi esastır. Keramet, gerektiği yerde ve gerektiği zamanda izhar edilir. Bu yüzden keramet sahibi şahsiyetler, bu özelliklerini büyüklük göstermek amacıyla kullanmazlar. Horasan'dan gelen Anadolu erenleri, keramet sahibi insanlardır. Aradan geçen 900 seneye rağmen halkın nesilden nesle anlattığı kerametler, hep onlara olan inancı sıcak tutmuş, böylelikle halkın üzerinde biraz daha etkili olmalarını sağlamışlardır. (*Yattığı yeri bildirme, hırsız ortaya çıkarma, depremden koruma, kolların uzaması, hazinenin yerini bilme, yatırı ortadan kaldırmak isteyenlere belâ getirme, ölüyü diriltmek, diriyi öldürme, ateşte yanmama, duanın gerçekleşmesi, vahşi hayvanları emrine almak, tayy-i mekân, gaybdan ve gelecekte haber verme, yağmur, kar veya dolu yağdırma, zehirden etkilenmeme, öleceği zamanı bilme, mevsimin dışında çiçek veya meyve oldurma, yerden, taş veya kayadan su fişkırtma, dağları, tepeleri, taş ve kayaları yürütme, hayvanları konuşurma, akarsuları durdurma, tersine akıtma, şarabı bal etme, taşı toprağı altın, yahut tohum haline getirmek, az yiyecek çok kişiyi doyurma, , ejderha ile savaşıarak halkı kurtarma, , hızır ile görüşme, tahta kılıçla düşmanlarını yenme, hasımlarını taşla çevirme, darda kalanların imdadına yetişme, kudret top ile selamlaşma, taşta at ayağı veya baston izi bırakma, öldükleri halde hayatta görünme, kellesini koltuğuna alıp savaşma, geyiklerden faydalanma, bir yerden diğer bir yere uçma, suyu kutsayıp şifalı hale getirmek, türbesinden çıkararak abdest alma, adak yerine nur doğması.)*

Velilerin gerek belli bir inanca sahip oluşları, gerekse gösterdikleri kerametler, onların gönüllerde yer tutmasına kâfi gelmiştir. Halkın nezdinde onlar, çoğunlukla buldukları yörenin *manevi koruyucusu*dur ve o civarı yangın, deprem, sel gibi felâketlerden koruyan zatlardır. Hatta onlara verilen yücelik bazen olağanüstü boyutlara ulaşır. Söz gelişi; kabirleri 5-6 m. hatta daha fazla uzunluğa varacak cesamettedir (Gazi Baba) yatırı gibi..

Genel olarak bakıldığında bu zatların bir tekkede şeyhlik yaptıkları, müritleriyle bir araya gelip zikir çektikleri kanaati vardır. Hâlbuki sağken farklı *işlerle uğraşmışlar*, halkla iç içe olmuşlardır. Bu bağlamda gazi, şehit, alperen, şeyh, müderris, kadı, bey, emir, derviş, meczup, âlim ve şairlerin karşımıza çıktığını görürüz.

İnsanların gönlüne taht kurmuş olan veli kişilerden nicesinin yerleri kaybolmuş, bir kısmı kutsal bölge olarak zihinlerde kalmıştır. İşte bu tip olanlardan bazıları, kişilerin *rüyalarına girerek* yerlerini belli etmişlerdir.

Daha ziyade menkıbelerde rastladığımız *don / şekil değiştirme* hadisesi ermiş bir kişinin *turna, güvercin, doğan, geyik, yılan, balık* veya *ejderha* gibi hayvanların şekline girmesi şeklinde tezahür eder.

¹ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul, 1973, s. 49-78.

Ahmet Yesevi'nin *turna* Hacı Bektaş Veli'nin, *güvercin*, Doğrul Baba ve Abdülkadir Geylanî'nin *doğan*, Abdal Musa'nın da *geyik* donuna girdiğini bilmekteyiz.

Türk kültüründe *ad verme* (onomastik) geleneği çok köklü bir gelenektir. Kişi, yer ve alet adlarının her birinin alınış sebepleri vardır. Zaman, zemin, olay, durum, düşünce her biri isim koymak için bir faktördür ve isim koyma hususunda kendi içlerinde pek çok alt başlığı ihtiva ederler. Çocuk sahibi olduğunda yatırın ismine binaen aynı isim yahut onun büyüklüğüne uygun isim konulur.

Yüzölçümü itibariyle Türkiye'nin ikinci büyük ili, mezralar hariç 1285 köyüyle Türkiye'nin en fazla köyüne sahip olan Sivas, yüzyıllar boyu pek çok kültüre beşiklik yapmış bir yöremizdir.

1071 Malazgirt zaferinden sonra akın akın, bugün Anadolu dediğimiz Diyar-ı Rum'a gelen Horasan erenleri, Sivas yöresinde de faaliyet göstermişler; halkın üzerinde Ahmet Yesevî düşüncesini hâkim kılmaya çalışmışlardır. Onların gayretleri sayesinde sadece Anadolu değil, Rumeli'nin de fethi kolaylaşmış, böylece gelecek için sağlam zemin hazırlanmıştır.

Bu zatların yoğun faaliyet gösterdikleri yörelerden birisi de Sivas'tır. Tespit edebildiğimiz yatır sayısı 468'dir. Bunda, Sivas'ın coğrafi konumunun önemli payı vardır.

Veli dediğimiz işte bu şahsiyetlerin kimisi kardeştir. İnanışa göre bunlar Horasan'dan Anadolu'ya *kardeş*leriyle veya aynı inanca sahip arkadaşlarıyla birlikte gelmişlerdir. Genellikle, bir yere geldikten sonra şeyhlerinin yahut kendilerinin farklı yönleri iri taşlar atıp taşların düştüğü yerleri kendilerine mekân tutmuşlardır.

Sivas yöresindeki kardeş erenlerden bazıları 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 kardeş şeklinde, karşımıza çıkmaktadır. 3 ve 7 kardeş olanların sayısı daha fazladır. Bunları, sayılarına göre şöyle gruplandırabiliriz:

2 Kardeş

Adamfaki / Âdem Fakih/ Faki Baba: Şeyh Merzuban Veli'nin kardeşidir.

Ali Baba: Ağ Baba ile kardeştir.

Ali Baba: İbrahim Dede ile kardeş olduğu söylenir.

Ali Baba: Tecer Dağı'nın güneyinde yatmakta olan Ömer Osman'la kardeş olduğu söylenir.

Arap Baba: Sivas Soğuk Çermik'te yatan Ahmet Turan Gazi'nin kardeşi olduğu söylenmektedir.

Ayvet Dede: Dediği Dede ile kardeş olduğu söylenir.

Bel Dede: Kekliktepe'de yatan iki kardeşten birisidir.

Can Abdal: Sarıtekke köyünde yatmakta olan *Muhtar Abdal*'in kardeşi olduğu söylenir.

Davullu Dede: Arap Dede'nin kardeşi olduğu söylenir.

Gani Dede: Kara Baba'nın kardeşi olduğu söylenir.

Garip Baba /Garip Dede: Bir söylentiye göre Garip Musa ile kardeşlermiş.

Haftız Mustafa / Deli Haftız: Şeyh Kasım'ın kardeşidir.

Haydar Baba: Avşar köyünde yatmakta olan Cogi Baba'nın kardeşi olduğuna inanılır.

İskender Şeyh: Kanber Baba ile kardeş olduğu söylenir.

Kara Baba: Gani Baba'nın kardeşidir.

Karayakup: Gölova'da yatan bir kardeşi vardır.

Müslüme Ana: Ahmet Dede'nin kardeşidir.

Sarılık Tekkesi / Emir Arif: Söylentiye göre Emir Ahmed'in kardeşiymiş.

Süleyman: Kardeşi Veyis' ile birlikte Kangal Mescit köyünde yatmaktadır.

Şeyh Hasan: Şeyh Ömer'le kardeştir.

Tekke: Kara Baba'nın kardeşidir.

Tiflis Baba: Fıdıl Baba ile kardeştir

3 Kardeş

Ağ Baba: Kara Baba ve Küre Baba ile kardeştir.

Ak Baba: Kevgir Baba ve Küre Baba ile kardeştir.

Akkoca Sultan: Anadolu'ya, Horasan'dan iki kardeşi ve bir arkadaşıyla gelmiştir. Kendisi şu anda yattığı Akkoca köyüne, kardeşinin biri Zile'de, diğeri Sapoğul'da, arkadaşı da Karalar köyünde makam tutmuştur.

Akşaktaşı: Aslen Tokatlı olup, iki kardeşiyle birlikte gayr-ı Müslimlere karşı savaşırken şehit olmuştur.

Ali Baba: Çiçekli Baba ve Bakır Baba ile kardeştir.

Arap Askerler: Mehmet Paşa Mahallesinde bir evin bahçesinde yatan üç kardeştir.

Ardıç Baba / Top Ardıç: Ahmet Baba ve Tebit Hızır ile kardeştir.

Cogi Baba: Rivayete göre bunlar üç kardeşlerdir. Bu kardeşlerden Pir Gökçek, Bağlama köyüne, diğerkardeş Sorhun Köyü'ne, Cogi Baba ise İmranlı'nın Cogi Köyü'ne gider.

Çaşkur Baba: İnanca göre, Çaşkur Baba'nın iki kardeşi daha vardır.

Çeltek Baba: Selçuklular döneminde üç kardeş olarak Horasan'dan Anadolu'ya gelmişlerdir. Kardeşlerden biri Sivas'ta, diğeri Zile'dedir.

Dindar Şeyh / Dünder Şeyh: Üzümlü köyündeki Müstecap Şeyh ve Bereket Şeyh'le kardeş olduğu söylenir.

Elmalı Baba: Küpeli Baba ve Kızıl Baba'nın kardeşidir. Horasan'dan gelen evliyalardandır.

Fatma Ana: Halkın inancına göre Köse Süleyman, Fatma Ana ve Şemsi Ana kardeşlerdir.

Felfan Baba: Tatarmış Dede ve Tekke köyündeki Mehmet Dede ile kardeş olduğuna inanılır.

Garip Ardıç: Horasan'dan yola çıkan üç kardeştir (Kaçak, Küsme, Garip Ardıç).

Gülmez Baba / Şeyh Ziya: Kara Baba ve Gemerek'te yatan Ali Baba kardeşleridir.

Hacı Ahmet: Çataloluk beldesinin Yellice tepesindedir. Halk Köse Süleyman ve Fatma Ana ile kardeş olduğuna inanır.

Huğ Baba: Üç kardeşlerdir. Diğerkardeşleri de Karacahisar köyünde yatmaktadır. Bunlardan birisi Pir Gazi'dir.

Kepez Baba: Keşmen Baba ve Koşa Baba'nın kardeşidir.

Kızıldağ Baba / Gileyik: Kızıldağ Baba ve Şemmas Pir ile kardeştir.

Koca Saçlı: Söylentiye göre Seyyit Baba ve Ağar Baba kardeşlermiş.

Küre Baba: Kara Baba ve Koyun Baba'nın kardeşidir.

Mehmet Ali Baba: Mustafa Niyazi ve Ayşe isimli iki kardeşi vardır.

Melek Baba: Üç kardeş olduğuna inanılan bu zatlardan birisi Beydağı'nda, birisi onun karşısına düşen tepede, üçüncüsü de Pir Göcek deresinde yatmaktadır.

Molla Yakup: Molla Sait ve Molla Mustafa ile kardeştir.

Salâvat Baba: Bir söylentiye göre Salâvat Baba ile Çeltek Baba ve Şaban Baba kardeştir.

Sarı Baba: Horasan'dan gelen üç kardeştir.

Seki Dede: Melikgazi ve Hasan isminde iki kardeşi veya silah arkadaşının olduğu söylenir.

Sırıklı Baba: Tokat'ın Kad beldesindeki Kad Baba ve Yıldızeli'nin güneyindeki Çal Dağı'nda yatmakta olan Çal Baba ile kardeşidir.

Sırıklı Baba: Üç kardeşten birisidir. Diğer kardeşler, Tekir mevkiinde yatan zat ile Karaşar köyünde yatmakta olan Derdiyar Baba'dır.

Şahin Baba: Melül Baba ve Almus'ta yatmakta olan Hubyar Sultan'ın kardeşi olduğu söylenir.

4 Kardeş

Abdal Baba: Şarkışla'nın Sultan köyündeki *Ziraat Baba*, Yunusören köyündeki Kara Baba, Akdağmadeni civarında yatan *Ali Baba* ile kardeşidir.

Dört Kardeş: Keregeban'daki çalılık yerdedir.

Köse Baba: Geyikli Baba, Katerli Baba, Eğerli Baba ve Köse Baba'nın kardeş olduklarına inanılır.

Osman Gazi: Köse Süleyman'ın, Fatma Ana ve Şemsi Ana ile kardeş olduğu söylenir.

5 Kardeş

Davullu Dede: Bir söylentiye göre bu yöreye, beş kardeş olarak (*Davullu Dede, Karacalar Tekkesi, Kevgir Baba, Turna Dağı Ziyareti, Damıl Baba*) Horasan'dan gelmişlerdir.

6 Kardeş

Boz Dede: Bir söylentiye Haşhaşi Hazretleri, Arap Dede, Küpeli Baba, Davullu Dede, Mehmet Dede ile kardeşidir.

7 Kardeş

Abdal Baba: Bir söylentiye göre; Abdal Baba, Koyun Baba, Ziraat Baba, Kara Baba, Muhtar Abdal, Can Abdal, Colü Dede yedi kardeşidir.

Ada Dede / Ada Şeyh: Haydar Şeyh, Köse Süleyman, Müstecap Şeyh, Duman Dede (Koyulhisar), Bahattin Şeyh (Akıncılar), DüNDAR Şeyh ile kardeşidir.

Ali Dede / Ali Dağı: Ermiş yedi kardeşten birisi olduğu söylenir.

Arap Dede: Söylendiğine göre Arabistan'dan gelen yedi ulu kardeşten birisidir. Bu kardeşlerden ikisi Altınyayla'nın Serinyayla köyünde yatmakta olan Davullu Dede ile Boz Dede'dir.

Colü Dede / Coğ Dede / Cöğü Dede: Yedi kardeşten birisidir.

Haydar Şeyh: Haydar Şeyh, Ada (Dede) Şeyh, Köse Süleyman, Müstecap Şeyh, Duman Dede (Koyulhisar), Bahattin Şeyh (Akıncılar), DüNDAR Şeyh olmak üzere yedi kardeşlerdir.

Hoca Mercan: Mengücekler döneminde yaşamış yedi kardeşten birisidir.

Kara Baba: Yedi kardeşten (Karababa, Abdal Baba, Kevgir Baba, Küre Baba, Ağ Baba, Ali Baba ve Çeltek Baba) birisidir.

Kara Baba: Yedi kardeşlerdir. Bunlar; Abdal Baba, Koyun Baba, Ziraat Baba, Kara Baba, Muhtar Abdal, Can Abdal, Colü Dede'dir.

Karacalar Tekkesi / Şeyh Mehmet Dede: Bu civara Horasan'dan yedi kardeş olarak gelmişler her biri bir tarafta kalmıştır. Bunlar; Küpeli Baba, Çam Dede ile Altınyayla'da, Gümüşpınar, Savcun, Dedeli ve Kovalı köylerinde yatmakta olan zatlardır.

Mıhlı Ardiç / Muhammed Bekira: Yedi kardeşten birisidir.

Şeyh Bahattin: Horasan'dan gelen yedi kardeşten birisidir.

Şeyh Osman Baba: Horasan'dan gelen yedi kardeşten birisidir.

Yusuf Şeyh: Şeyh Nusrettin'in talebelerinden olan yedi kardeşten birisidir.

Yukarıdaki gruplandırmaya baktığımızda farklı bilgilerin karşımıza çıktığını görmekteyiz. Sözcüğü aynı şahsiyet başka bir velinin kardeşi olarak da görülebilmektedir yahut verilen sayılar farklı olabilmektedir.

Sivas'taki kardeş velilerle ilgili olarak ulaştığımız sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

1. Pek çoğunun Horasan'dan 2, 3, 4, 5, 7 kardeş olarak veya aynı inanca sahip arkadaşlarıyla (40 kişi) birlikte Anadolu'ya geldiklerine inanılmaktadır.

2. Erenler, buldukları bölgenin manevi koruyucusudur ve o civarı yangın, deprem, sel gibi felâketlerden korurlar.

3. Veliler, kişilik ve manevi yapı itibarıyla çeşitli özelliklere sahiptirler Pek çoğu eren olmakla beraber içlerinde alp-eren ve Anadolu Bacısı (Müslüme Ana, Fatma Ana, Şemsi na) olan kimseler de vardır.

4. Keramet sahibi kişilerdir. Erenler, kerametleri sayesinde manevi güçlerini sergileyerek halk nezdinde itibar ve güç kazanmışlar, bunun yanında halkın inancının sağlam kalmasını sağlamışlardır..

5. Yatırlar, buldukları bölgede kişilerin ad almalarında ve birtakım söz kalıplarının ortaya çıkmasında da rol üstlenirler

6. İnsanlar, yattıkları yerleri dilek, şifa, vaat için ziyaret ederler ve ziyaret sırasında taş, su ve ağaç kültürüne dayalı birtakım pratikler yaparlar. Bunların bir kısmı dua, oruç, namaz şeklinde İslamî inançla bütünleşmiş olarak karşımıza çıkar.

7. Ziyaret sırasında buraya gelenlerin birbirini tanınması ve kaynaşması gibi bir fonksiyon icra ederler.

8. Türbede yatan zat hakkında anlatılanlar, edebiyatımızda sözlü anlatım türlerinin yaşamasında ve zenginleşmesinde önemli rol oynamaları olumlu bir gelişme olarak söylenebilir.

9. Türbe ziyaretlerinin sosyal psikoloji, sağlık ve inanç açısından faydaları ve zararları vardır. (Ruh, felç, sinir hastalarının, çocuk sahibi olmak isteyenlerin buralardan medet umarak zaman kaybına sebebiyet verilip arzu edilmeyen durumlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bunun yanında toprak yemek, vücuda taş sürmek yahut vücutta türbe toprağı taşımak vs. gibi pratiklerin ne derece isabetli sonuçlar doğuracağı şüphelidir. Bunları, halkın olumsuz yaklaşımları olarak zikredilebilir.

Çalışmamızı tamamlamadan önce şu soruya da açıklık getirmemiz gerekir: Acaba bunların kardeş olarak Anadolu'ya gelişleri gerçek midir, yoksa halkın yakıştırması mıdır? Bunun cevabını vermek şu an için mümkün görünmemektedir. Şu kadarını söyleyebiliriz ki, halkın kendi yöresinde baba yahut pir olarak nitelediği şahıslar arasında bir yakınlık kurma yoluna gittiği şüphesizdir. Buna sebep olarak da; toplum üzerinde onların daha etkili ve güçlü olması kanaatinin uyanmasını düşünebiliriz. Nitekim Davullu Dede, Ali Baba, başkalarıyla birlikte kardeş gösterilebilmiştir.

KAYNAKÇA

Acar, İsmail Hakkı, "Dertlere Deva olan Ziyaretler", Sivas Folkloru, S. 14, Mart 1974.

Aslan, Özlem, *Yıldızeli ve Çevresindeki Alevilerin Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, 2001. (C. Ü. Sos. Bil Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Aslanoğlu, İbrahim, "Divriği'de Yatırlar Evliyalar", *Sivas Folkloru*, S. 9, Sivas, 1973.

Barkan, Ömer Lütfi, *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Ocak Yay., Tarihsiz.

Coşkun, Ayla, *Sivas'ın Altınıayla İlçesinde Halk İnançları ve Ziyaret Yerleri*, Sivas, 2000 (C. Ü. Sos. Bil Ens. Yayınlanmamış Lisans Tezi).

- Coşkun, Hasan, "Altınyayla'da Ziyaret Yerleri", Sivas, *Revak* 2000-2001.
- Çağlar, Önder, *Zara ve Hafik'te Ziyaret Yerleri*, Sivas, 2005. (Basılmamış Lisans Tezi).
- Çelik, Hüseyin, *Sivas'ın Manevi Bekçileri, İslâm Güneşi*, S. 12, Sivas, 1987,
- Çınargil, Saliha, *Sivas'ta Yatırlar*, Sivas, 1992 (Basılmamış Lisans Tezi).
- Çiçek, Ercan, *Suşehri ve Çevresinde Bulunan Ziyaret Yerleri*, Sivas, 2004, (C. Ü. Sos. Bil Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Demir, Recep, *İmranlı'nın Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, 2002. (C. Ü. Sos. Bil Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Demirel, Ömer, *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri*, Sivas, 2006.
- Doymuş, Ergin, *Her Yönüyle Kangal*, Sivas, 1999.
- Gökbel, Ahmet, "Şarkışla Yöresinde Yatırlar", *Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri Sempozyum Bildirileri*, Ankara, Tarihsiz.
- Gökbel, Ahmet, "Kangal Yöresinde Ziyaret Yerleri ile İlgili İnanç ve Uygulamalar", *C. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3, Sivas, 1999.
- Gökbel, Ahmet, *Sivas'ta İnanç Kültürü*, Sivas, 2010.
- Göker, Yakup, *Şarkışla'nın Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, 1998. (C. Ü. Sos. Bil. Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Görücü, İshak, *Gürün'ün Sosyo-Kültürel ve Dinî Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, 1999. (C. Ü. Sos Bil. Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Güntülü, Şahin, *Gürün ve Çevresinde Ziyaret Yerleri ile İlgili İnanç ve Adetler*, Sivas, 2000. (C. Ü. Sos. Bil Ens. Basılmamış Lisans Tezi)
- Güzel, Abdurrahman -Ş[ükrü] K[aya] Seferoğlu, "Türk Millî Kültüründe Babalar", *TKA, Erol Güngör'e Armağan*, Ankara, 1988.
- İnan, Abdülkadir, *Eski Türk Dini Tarihi*, İstanbul, 1976.
- Kaya, Doğan, "Âşık Karaoğlan'ın Şiirlerinde Babalar", *Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Yaz 2005/34, s. 281-306.
- Kaya, Fikri, *Şarkışla Emlek Yöresinde Yaşayan Alevilerin Kültürel ve Dini Yaşantıları Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, 2003 (C. Ü. Sos. Bil Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kaya, İsmail, *Hafik'in Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, 2008. (C. Ü. Sos. Bil Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kurt, Rahmi, *Sivas Merkez ve Merkeze Bağlı Köylerdeki Ziyaret ve Adak Yerleri*, Sivas, 2001, (C. Ü. Sos. Bil Ens. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Mahiroğulları, Adnan, *Dünden Bugüne Zara*, Sivas, 1999.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkibeleri*, Ankara, 1983.
- Özen, Kutlu, "Sivas Yöresindeki Adak Yerleri", *Revak* 95, Sivas, Aralık 1995.
- Özen, Kutlu, *Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri*, Sivas, 1996.
- Özen, Kutlu, *Divriği Evliyaları*, Sivas, 1997.
- Özen, Kutlu, "Sivas Yöresindeki Bektaşî Tekke ve Zaviyeleri", *I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2000.
- Özen, Kutlu, *Sivas Efsaneleri*, Sivas, 2001.
- Pürlü, Kadir, "Sivas'ın İlbeyi Yöresinden Derlenen Efsaneler", *Revak* 98, Sivas, Aralık, 1998.

Yasak, İbrahim, *Sivas Yatırları ve Abdülvehhab Gazi*, Sivas, 2004.

Yıldırım, Ali, "Emlek Yöresi Köylerinde İnanç Özellikleri", *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri*, Ankara, 2001